

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртөө ? км.

...хэмчигдэх чухалдуг деп хөргөш.
он шийтгэлзэрин күүсэдирин.
ин хөмчөглэрин тодаргай.

2-ги арын ● 1981 ч. ● июль 16

НОВОКУЗНЕЦК 50 ХАРЛААН

Металлургиянын, шахтёрларын, тулгуларын хоорайы—Новокузнецк хүндөн хүнчө өзүп, сайзырап орат. Чуртталга болгаш культура албан черлеринин тулгулары көвүдөн турар. 50 чыл оюн чокотка чаа демдеглээн Новокузнецкде театрлар, культура ордулары, библиотекар, музейлер арбын.

СЭКП-нин XXVI съездинин шийтпирлерин амыдыралга боттандырат, Новокузнецкни Си-бириниң үлөсөргилг хоорайларынын бирээзи болду-р дээш социалисттик чарыш хоорайнын бүгү-лө бугурагелеринде калбарган.

ЧУРУКТА: Новокузнецкниң чаа микрорайонна-рыннын бирээзинде Киров кудумчузу.

А. КУЗЯРИНИНН ФОТОЗУ.
СЭТА-нын фотохрониказы.

Культура болгаш амыдырал

ОН АЛДЫ ХАРЛЫГ ЧОГААЛЧЫ

Оон өрзөкчө сымалыг дээрлик картанын азын каан. Тоожууун маадры — Яна-таны сөөлүндө барып чуртта-дыр. Өртөмчөйдө тусулай черин ол карай шийин алгаш бе-эни чазыг чокка сактып орат. Галактиканын ханында сад шыкшан чекетелди турар планета бар, ында улус бот-боттары бичип, тайбып чурттал турар, кым-бир кижиге айыыл таварышса, анаа ду-ра чедиринге кайна-даа бе-лен. Ол планетата чурттал турган уруг Черге ужул че-лип келеш, Светланын кла-зынга келген. Эске планета-дан келген уругуун Черге та-варып турган ужурааларын-ны дугайын Светлана бо-дуну фантастиктиг тоожуунда төөгөзү. Тоожуун аам — «Янатар».

Тоожуун сөөжөн калчаар тургустунган. Он-баазын чекеш шыкшан Киргизиянын бойдуу бичип уругуун фа-нтастиктиг оттурган-даа ча-дас, Светланаын чурттал ту-рар төрөн хоорайы — Фру-зенин доландыр дагыларда че-кешер сагланнашкан. Космос-е ужуушкуннар дугайында школага чорудуп турган чу-галарында-да салдары ий-наал. Ыдымын ындил-ла-дыр. Уругуун кол-ла сонуургалы астрономия болган. Бо эртем уругуун Өртөмчөйдө кызы-гаар чок делемияны угаан бо-доруна дуузалал. Бичип чогаалчы космос корабдыры чогаатпайн турар. Ондагы байдалдарга кижилерин аажы-чанын болгаш коорум-чуртунуу онзагай, эртем гипотезасы уругуун сеткили доолдуруп турар.

«Янатар» бир-лө дугаарын-да «Пионерская правда» со-лунга парлаан. Оон соода

ФЕСТИВАЛЬ ДЫН ЧЫМЫШТЫГ ИЖИ

Делегейи XII кинофести-валын шалнадырарын бирөөн болур скульптуранын үнелги металлдан шутнап, ында бөмбүрөкти кино ко-наланы кежир кураанган кылдыр турар. «Россия» деп Төн концерт залынын орту-зунда фойеде чайынаан шал-праздник уюшкер мастер-лер кылган.

Конкурсту өрүдөзүгө киргизир-биле фестивалдын кол залына илген кижилер-ин ол шалнадыр кайгадыр. Кино талам-биле аразында маршдыкшаннар баа олар-же илген-биле көрүп турар-лар. Кипонун илмиз ат-ла-дарыг көрүдөзүгө киргиз-ри кымга-даа чоргаарчыг болуру чоп, а оон тилекчи-ин болуру — түздөп үнелит. Москва болган көрүдөзүн шалнадыр дээр, кинема-тографистерниң профессио-нал мергеншиг бичип үнел-лээн, оларын чогаалчы ажа-а-ны тайбыга, депшиг-геге, улустарын аразында бы-жыг харылгага үлүг-хууун кирип турары ол.

Ол шалнадыр кымга тынсырын жоориниң ат-су-рагыг келгүчүгөй — делегей-ниң кинематографиянын су-рагыг телелери шийтпир-леер. Ыччалда-да Москва-да болуп турар көрүдөзүгө о-хире чок ат-алар, өртө-ду-жал чок-да болса, шийтпир-лиг талам-биле үстүдөзүгө-ден чыда калбас «шпитек-чилер» баа бар. Олар дээр-е — аргы сеткилдиг, өн-не бер-динген чаштарын жориз-дыр.

Бис харын үлүг улуска бугураар бис-деп, ол жор-ин даргазы, сесип классы Андрей Копорин чутаалады. — Ыччалда-да бистин боттары-нын савал-ошталыс баа бар болдуру ийин. Он-не ха-лут, чараш болгаш сагыш-сеткилдиг сергелди кээр кино-ларга аргы шалнадырны бе-леткен алган бис. Оларын амыдыралга ынталаас бис, бистин бодалдарымыс дег ча-мыт.

Ычча дээш Андрей яны-бүрү өнөр-биле каастан кылган кылдырашты хаал-кады. Ында кино бүрүзү канчаар үнелээни илден.

Шалнадыр тилекчилерин шална-ла манамышан, а кино-курэ экранында көрүдө-уламчылаашаан. Июль 13-тен эгелеп анаа Австралияны, Чаа Зеландияны, Венгрия-ны, Индияны экраннары-нын мастерлер кирип эге-лей берген.

Бастын чус чымыштын иж-не халыгтын тесн Ала-чурттуу Улуг дайыштын ча-дарын кири төрөлеткен эл-ле сактып кээр. Австрий «Бонер» деп фильм гилер-жилерин бугураашкынни көрүзүп турар. Ону тургу-скалар (режиссеру Ф. Антел) нацизмни кири көрүп кө-бөн үлүгдигилерин сойгала-ышаан, амыт үнелг кижиле-рин серемчиледиг болуру-че, үптеки, өлүрүчү чорун-ту болдурубас дээш турку-рунче кийгырып турар.

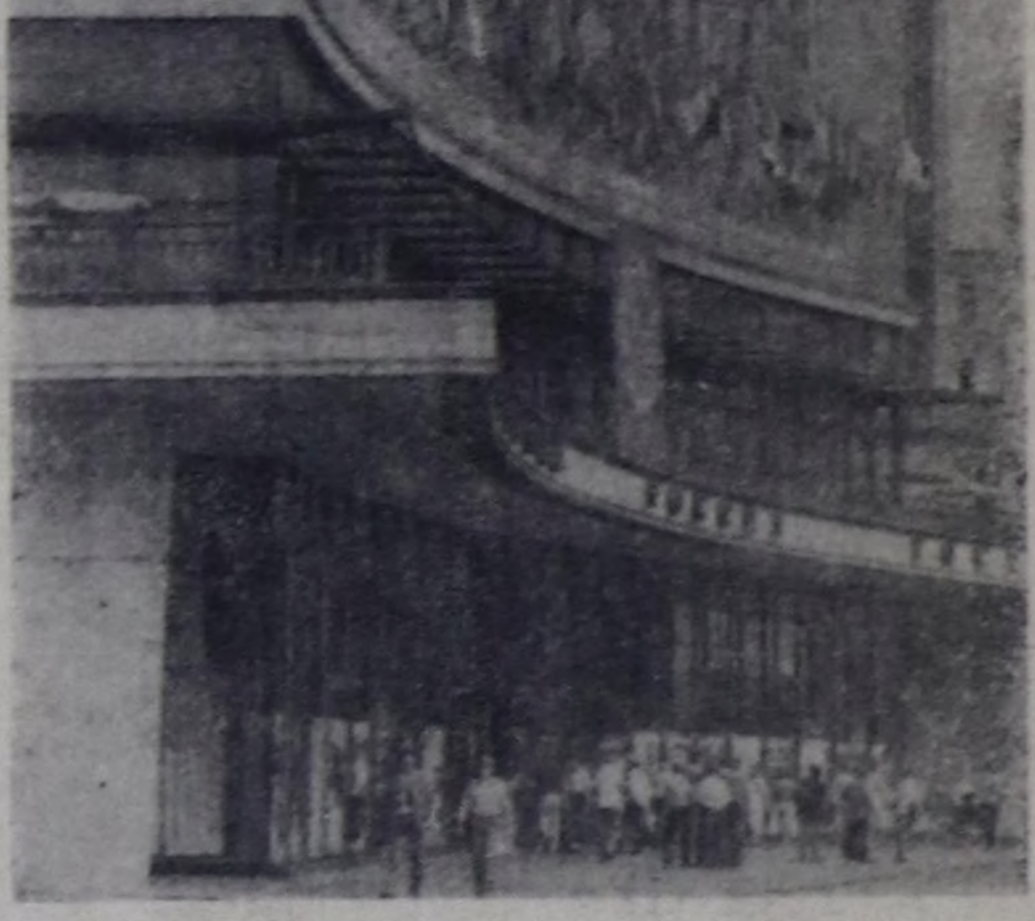
Чаа Зеландияны кинема-тографистер Москвага кө-рүдөзүгө бир дугаар кирип турарлар. «Фото-чуртуктар» деп кинону олар бараалга-кынар. Ында аборигенин-нин даракчыларга удуру та-лымчынын көргүсөн.

Совет наймыскага кел-генин дээш дыка чоргаара-ныр мен — деп, ук кинону

ЧУРУКТА: Күрүмнүн «Россия» деп Төн концерт залы.

Н. МАЛЫШЕВТИН болгаш А. РУХАДЗЕНИН фото-з.

СЭТА-нын фотохроника-зы.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

Айтырыңар, харылап берээл ИЕЛЕРГЕ ЧАА ЧИИГЕЛДЕЛЕР

«1981 чылдан эгелээш чаш уругу бир хар чедо азыраарыңа чамдыгы төлөвирлиг шөлзү бээрин көргөн болгай. Бо доктаал амыдыралда боттанган бе? деп, Таңды районда СССР-ниң 50 чылы атыг сохот-тан Т. С. Сенти айтырган. Тыва профбюджетинде ирестекчи-аантагы А. Х. Ажының үстүндө айты-рыгга харымын моюн алаанда парладымс.

СЭКП Төл Комитеди болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвү-дөли 1981 чылдан март 31-де «Уруглардыг өг-бүлелерге кү-рүне дууламчызын күштел-дирер талам-биле хемчеглер дугайында» чаа доктаалды хүлэп алган. Ында бир чыл-дан ажааш амыт нини күш-ажыл статик ажилды турар иелерге, а ол шыкшан ажи-давай өөренип турар херэ-женерге уруун бир хар че-дир аоруктурар талам-биле чамдызын төлөр шөлзөн чурттуу районнарынны айы-биле үе-чадалар барыдаала-рай. 1981 чылдан эгелеп төлөдөн доктааткан.

Ол шөлзөн чурттуу согу районнарында, Иракы Чөөн чүктүн болгаш Сибириниң районнарында айда 50 рубль хемчээлдиг кылдыр төлөр. Ол шыкшан ажилды турар болгаш 12 хар чедир назы-лыг 2 болгаш оон хей уруг-тулгуларын божаанда 100 рубль хемчээлдиг кылдыр до-ктааткан. Бот-нелерге күрү-не дууламчызын хемчээлин 16 хар чедир назылыг бир уруг-га чамазыртыр 1984 чылда ай санында 20 рубль чедир белдир, а стипендия албайн

турар иелерге — уруу 18 хар четкиже төлөр.

Школа назыны четпозон-риниң албан черлеринге ажи-чарыгаарынын нормала-рын чаа беш чылда ортума-биле 10—15 хуу белдирер көрүдүгө, а ол шыкшан өг-бүлөдө келгүчүгө бүрүзүгө онааштыр айда ортума ор-ду-газынын нини хемчээли 60 рубль ашпас өг-бүлелерин я-дилерге, садтарга болгаш школа-интернаттарга уруг-ларын тургустаны дээш тө-лөдөн хостаары көрүдүгө.

Амыт үеде бо хемчеглерин боттандырат сорулга-биле ба-за оон чуртунуун болгаш хуулааларынын дугайында бе-летке кылдыр-биле СССР-ниң Министрлер Чөвүдөли СССР-ниң Күш-ажыл Күрө-мдөдиге, СССР-ниң күрүл-а-нынга болгаш СССР-ниң Сан-чинистервоуунга дээш.

СОУУРГАКТАРГА

ИИИ РЕКОРД
1889 чылда Нью-Йоркка болгаш делегей маршдыла-ында кайтамчыг орус шыды-раачы М. Чигорин Вейс-биле бири, ийги черлерин үлөшкөн. Ол анаа чээрби че-дир партияны удул алгаш, ре-корд тургускан. Чигоринин бир яны «адааналыкчы» ук маршдылаа сөөгү черин аалын Ман-Леод болган: ол үкеш бир-катап «холун кедү-реш».

УЗАМДЫККАН ОЮН
Чагаалаанын ойнаар партия-лар чамдыкта узамдыгып ту-руп бээр. Эрткен чус чылдын ийи шыдыраачы бир ыдыг рекорду тургускан. Олар бир оюнну 1899 чылда эгелеп ал-гаш, оу... 1875 чылда доос-налар.

«Бичин» узамдыккан оюн барык-ла ое алды чыл ишти-де үрүлүдүлэни ол-дур.

ШАК ЧОККА
Эрткен чус чылда, шыдыра-ныш шак чокка ойнап тур-да, чур болянрыларын оюку

телевидение

ИЮЛЬ 16-ДА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН
8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги сула шимчээшкн. 9.05 — «Уран холдар». 9.40 — «Волга-Волга». Уран-чечен филь-м. 11.15 — Мелзасер. 11.25 — «Чалас». 14.15 — Ма-дэлер. 14.35 — Чурттуу те-лестудияларынн документал-дыг фильмер программасы: «Биче-чержилерин салгалы», «Мастерлер», «Ажилчылар обществнне». 15.35—РСФСР-нин үдөр төгжүм оркестринин РСФСР-нин урал чүүлүнн алдарлыг ажилдакчы Н. Серсеевтин удуртулгасы-биле концерти. 16.05 — «Күш-ажылчы алдарлыг туку туку-чулары». Белгородтун бугура-те-техиниң чечилээшкн эр-гелелин ажилчылар ажуу-галынын дугайында. 16.20 — «Шидыраа школазы». «Бран-черге шыдыраа ойнаары». 16.30 — «Зарница» мар-шчттары. 17.35 — Аж-жар АССР-нин тургустунга-ла 60 чыл бошанынга. «А-

КЫЗЫЛДАН
18.30 — 18.45 — Телемед-лер.
МОСКВАДАН
18.45 — Бөгүч делегейде. 19.05 — «Эртем дугайында». Адамеким А. Н. Несмеянов. 19.50 — «Т-ниң экранында бир дугаар». «Аргы агаарга эр улустун оюну». Уран-чечен телефильм. 21.00 — «Уе». Не-формастыг программа. 21.35—23.10 — «Тайбынны болгаш пайбарында поэзия». СССР-ниң VII съездинин делегат-тарынн болгаш алашкы ажилчыларынн Културанын болгаш дыштангыларын Гор-кий атыг Төл паргыгга номчулаар-биле ужуражыл-ганы. Тенгелде — Бөгүч де-гейде.

ИИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН
12.00 — «Ол канчаарын ол-аай? Хей серыдыг уран-че-чел телефильм. 2-ги серия.

Кызыл Шетиния-Кравченко кудумчуу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАГЫ РЕЖИСТРУУ 2-24-63, редакционн алашкычыларынн 2-35-24, 2-31-75 харымсалгалыг секретарына 2-24-35, секретариаты 2-24-45 партияны чамдыраа болгаш совет аргучу индустрияга 2-37-13, пропалган-дизинин 2-31-75, култура калдыкын 2-23-54, алаш ажилчыг калдыкын 2-21-47, улустур калдыкын 2-31-75, алаш калдыкын 2-41-27, информация калдыкын 2-20-63, корректорларын 2-27-41, бугааларынн 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефоно болгар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүдөлинин Ром-үзүдөр чер, фотография болгаш ном салдынын черектеринин талам-биле өргөлдөмчиг типографиязы (Кызыл, Шетиния болгаш Кравченко кудумчуу, бажы № 1) ТС—00685

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүдөлинин Ром-үзүдөр чер, фотография болгаш ном салдынын черектеринин талам-биле өргөлдөмчиг типографиязы (Кызыл, Шетиния болгаш Кравченко кудумчуу, бажы № 1) ТС—00685